

e contra ; aut in uno tertiam et in alio decimam ; aut in uno sextam et in alio decimam tertiam et contra ; et sic de aliis, quia ibidem nulla esset diversitas, nec ibidem apparerent duo soni, sed tantum unus. Exemplum :

Two tenor staves. The first staff has notes with intervals XV, X, and XIII marked above. The second staff has notes with intervals VIII, III, and VI marked above. The labels 'Tenor.' are placed below each staff.

Et debet etiam se cavere in uno contrapunctu ut componat quintam et in alio sextam et e contra, aut in uno duodecimam et in alio duplicem sextam et e contra, aut in uno quintam et in alio duplicem sextam et e contra, aut in uno duodecimam et in alio sextam et e contra, quia totaliter discordarentur, eo quod oriuntur ex secundis. Exemplum :

Four tenor staves. The first staff has notes with intervals XIII, XII-XII, and XII marked above. The second staff has notes with intervals V and VI marked above. The labels 'Tenor.' are placed below each staff.

Et dulce quod potest, poni est quando quinta ponitur in uno contrapunctu et in alio decima, quia quamvis tenor taceret, illi duo contrapunctus insimul concordarentur sine tenore, quia esset sexta. Item etiam dulce est quando decima in uno contrapunctu ponitur et in alio duodecima, quia etiam sic tenor concordaretur et maneret tertia.

Item etiam dulce est quando sexta in uno contrapunctu ponitur et in alio octava, quia etiam sine tenore concordarentur et sic dicendum est de suis equipollentiis. Exemplum :

Two tenor staves. The first staff has notes with intervals XII, X, and VIII marked above. The second staff has notes with intervals V and VI marked above. The labels 'Tenor.' are placed below each staff.

DE COMPOSITIONE CARMINUM.

Ad sciendum componere carmina vel motetos cum tribus, scilicet cum tenore carmine et contra-tenore, primo notandum est quod quando unisonus habetur super principalem tenorem, tunc tertia sub tenore vel quinta sub vel sexta sub ; que sexta tunc non dulce sonat nec octava sub ; et decima sub potest poni in contratenore, sed eadem concordatio non potest ibidem poni. Exemplum :

A single staff showing intervals: Unisonus, 3^a sub, 5^a sub, 6^a sub, and 8^a sub.

Insimul sic quinta vel sexta remotis manent tres bine diverse concordationes supra quamcumque notatam, ut :

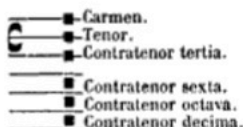
A single staff showing intervals: Unisonus, 3^a Tenor, 5^a Tenor, 6^a Tenor, 8^a Tenor, and 10^a Tenor.

Quando tertia habetur super principalem tenorem, tunc tertia sub, vel sexta sub (que sexta sub non tam dulce sonat), vel octava sub, vel decima sub possunt poni in contratenore, sed quinta sub non potest ibidem poni. Exemplum ut :

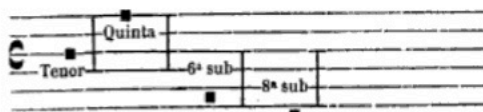
Legend for musical notation symbols:

- Carmen.
- Tertia tenor.
- Tertia contratenor.
- Sexta contratenor.
- Octava contratenor.
- Decima contratenor.

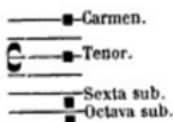
Simul sic manent tres bone concordantie supra quamcumque notulam .

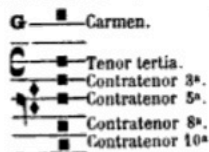
Item quando quinta habetur supra principalem tenorem, tunc sexta sub, vel octava sub possunt poni in contratenore, sed tertia sub, vel quinta sub, vel decima sub, non possunt ibidem poni. Exemplum ut :

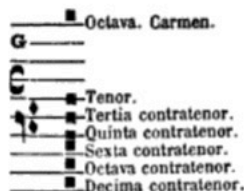
Insimul sic manent tres diverse bone concordantie supra quamcumque notam, ut hic :

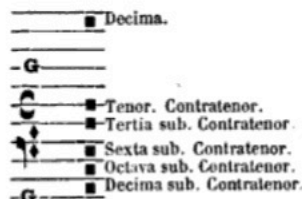
Item quando sexta habetur supra principalem tenorem, tunc tertia sub, vel quinta sub, que ibidem dulcius sonat, vel octava vel decima sub possunt poni in contratenore; sexta sub non potest ibidem poni in contratenore. Exemplum :

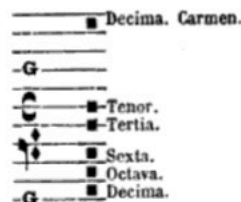
Insimul sic quinta et sexta remotis manent tres bone diverse concordantie supra quamcumque notam :

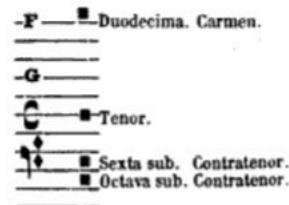
Item quando decima habetur super principalem tenorem, tunc tertia sub, vel sexta sub (que sexta sub tamen non dulce sonat), vel octava sub vel decima sub possunt poni in contratenore, sed quinta sub non potest ibidem poni. Exemplum :

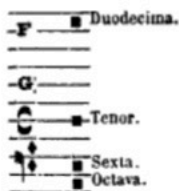
Exemplum de toto : Insimul sic manent tres bone concordantie supra quamcumque notam :

Item quando duodecima habetur supra principalem tenorem, tunc sexta sub, que tamen non dulce sonat, vel octava sub possunt poni in contratenore; sed tertia sub, vel quinta sub vel decima sub non possunt ibidem poni. Exemplum :

Insimul sic manent tres diverse bone concordantie supra quamcumque notam :

II.

PROPORTIONIS DIFFINITIO.

Quid est proportio? Est duorum terminorum vel duorum numerorum ad se invicem quedam comparatio.

Quot sunt genera proportionum? Quinque, que sunt tria simplicia et due composita.

Que sunt tria simplicia? Multiplex, superparticulare et superpartiens.

Que sunt duo composita? Multiplex superparticulare et multiplex superpartiens.

Multiplex quomodo diffinitur? Multiplex est quando major numerus continet in se minorem bis aut ter aut quater duplicem.

Que sunt proportiones in genere multiplici? Duo, tripla et quadrupla.

DE PROPORTIONE DUPLA.

Proportio dupla est quando major numerus continet minorem bis aut duo ad unum, quatuor ad duo, sex ad tria, octo ad quatuor, duodecim ad sex. Qui numerus, quia binarius est, totaliter computetur per duo.

Que consonantia nascitur ex hoc numero? Dyapason, id est octava.

Unde dicitur dyapason? A *dya* quod est duo et *pson*, quod est octo, quasi de octo vocibus constituta.

Quot tonos continet dyapason? Quinque tonos cum duobus semitonis minoribus.

Quomodo potest aliter vocari proportio dupla? Dicitur dyplana, dyplasia, dyapason consonantia, equiconsonantia, concordia et trochia.

Circa hec sciendum est quod quodlibet quinque generum predictorum majores numeros proportionum possunt eque bene minores ad majores proportionari cum hac proportione sub unum dicitur.

Sub multiplex genus est quando minor numerus continetur in majori multipliciter, scilicet bis, ter, vel quater, et ideo proportione subdupla unum ad duo, duo ad quatuor, tria ad sex, quatuor ad octo et sex ad duodecim proportionantur, contrario modo de dupla.

DE PROPORTIONE TRIPLA.

Proportio tripla est quando major numerus continet minorem ter, ut tria ad unum, sex ad duo, novem ad tria. Qui numerus, quia trinarius est, totaliter computatur per novem.

Que consonantia nascitur ex hoc numero? Dyapason cum dyapente, id est duodecima.

Quot tonos continet duodecima? Octo tonos cum tribus semitonis minoribus.

In proportione subtripla unum ad tria, duo ad sex, tres ad novem proportionantur, contrario modo de tripla.

DE QUADRUPLA.

Proportio quadrupla est quando major numerus continet minorem quater, ut quatuor ad unum, octo ad duo et duodecim ad tria.

Que consonantia nascitur ex hoc numero? Bis dyapason, id est duplex octava.